

La factura energètica de les llars europees en el més cru del cru hivern

La crisi energètica ha provocat un encariment dels preus de l'energia que no afecta totes les llars de la mateixa manera, ja que els recursos i la situació de partida inicial no són els mateixos. En aquest article, analitzem la situació de pobresa energètica de les llars europees i l'augment del percentatge del pressupost que han dedicat a l'energia el 2022.

Una llar pateix una situació de pobresa energètica quan no pot cobrir totes les necessitats energètiques bàsiques.¹ Aquesta situació no depèn només dels preus, sinó que és el resultat d'una combinació de tres factors: ingressos baixos, despesa elevada en subministraments energètics (en proporció de la renda) i poca eficiència energètica a les llars. Així, doncs, mesurar la pobresa energètica de les llars no és una tasca fàcil, ja que hem d'analitzar múltiples dimensions i no hi ha una única mesura que resumeixi la situació. Dos indicadors a partir d'enquestes sobre les condicions de vida de les llars que sintetitzen bé la problemàtica són la incapacitat de mantenir l'habitatge a una temperatura adequada i el retard en el pagament de les factures energètiques.² A la UE, el 6,9% de les llars no podien mantenir l'habitatge a una temperatura adequada el 2021, i el 6,4% es retardava en el pagament de les factures dels subministraments energètics. No obstant això, hi ha diferències significatives en les dues dimensions entre països, i hi ha, generalment, un major percentatge de llars amb dificultats als països del sud d'Europa (vegeu el primer gràfic).

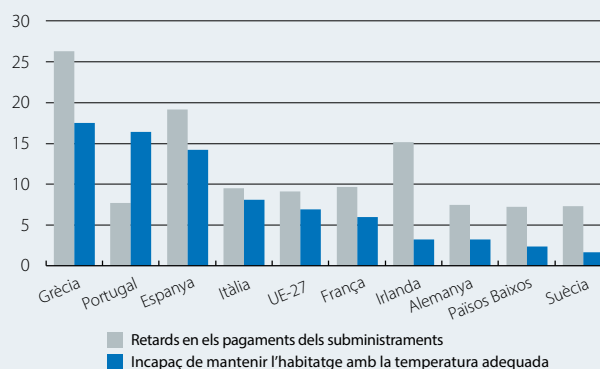
Una altra manera d'analitzar la pobresa energètica és a partir de la despesa en subministraments, ja que pot revelar dificultats a l'hora de cobrir les necessitats energètiques de la llar.³ A la UE-27, el 13,4% de les llars van tenir un nivell de despesa en energia per sota de la meitat de la mitjana nacional (el 2015, últim any amb informació comparable disponible), la qual cosa pot assenyalar una situació denominada sovint com «pobresa energètica amagada». D'altra banda, si mesurem la despesa energètica en proporció dels ingressos de la llar, s'observa que el 15,1% de les llars van tenir una despesa energètica sobre els ingressos superior al doble que la mitjana nacional, una despesa que sol ser qualificada de «desproporcionada». En les dues mètriques, la dispersió entre països europeus és menor, la qual cosa indica que la pobresa energètica mesurada a partir de la despesa en subministraments era

1. Vegeu European Commission (2020), «Commission Staff Working Document EU Guidance on Energy Poverty», SWD(2020) 960, [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/api/files/SWD\(2020\)960_0/de0.0000000001888?rendition=false](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/api/files/SWD(2020)960_0/de0.0000000001888?rendition=false).

2. EU Energy Poverty Hub de la Comissió Europea.

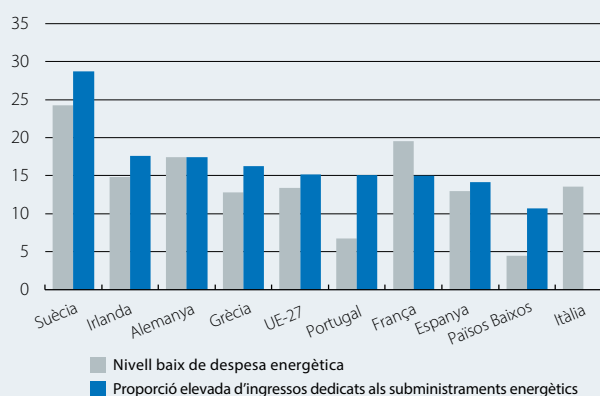
3. EU Energy Poverty Hub de la Comissió Europea.

UE: pobresa energètica a partir d'enquestes sobre les condicions de vida de les llars (% de llars)

Font: CaixaBank Research, a partir de dades d'Energy Poverty Advisory Hub (EU SILC, 2021).

UE: pobresa energètica mesurada a partir de la despesa en subministraments energètics (% de llars)

Notes: Es considera que una llar té un nivell baix de despesa energètica si la seva despesa és inferior a la meitat de la despesa mitjana nacional. Es considera que una llar té una proporció elevada dels ingressos dedicada als subministraments energètics si la proporció dels ingressos destinada als subministraments supera el doble de la mitjana nacional.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades d'Energy Poverty Advisory Hub (EU HBS, 2015).

més similar entre països.⁴ A Espanya, la situació en les dues mètriques el 2020 no havia canviat de forma substancial en relació amb les dades del 2015: el 10,3% de les llars tenien un nivell de despesa molt baix (el 13,0% el 2015) i el 16,8% de les llars, una despesa desproporcionada en relació amb els ingressos (el 14,2% el 2015).

Com veiem, la pobresa energètica és un fenomen multidimensional, de manera que no és fàcil estimar com la crisi actual està afectant cada dimensió. Dimensions com la incapacitat de mantenir l'habitatge a la temperatura ade-

4. Suècia, amb pitjors registres de pobresa energètica mesurats a partir de la despesa, seria una excepció, tot i que, d'altra banda, era un bon alumne en les altres dimensions (mantenir l'habitatge a una temperatura adequada i retards en el pagament de les factures).

quada depenen, sobretot, d'una mala situació ja de partida de la llar, de manera que, segons les simulacions de la Comissió Europea,⁵ els augments de preus dels subministraments derivats de la crisi tenen un impacte relativament petit sobre aquesta dimensió. En canvi, aquests preus més elevats sí que impacten de forma més substancial sobre les dimensions relacionades amb el nivell de despesa.⁶

La factura d'energia puja, però no per igual a tots els països

Centrem l'anàlisi de l'impacte de la pujada de la factura de l'energia a les quatre grans economies de la zona de l'euro (Alemanya, França, Itàlia i Espanya).⁷

Com a referència, el 2020, les famílies van destinar al pagament de la factura energètica el 4,8% de la renda a França, el 5,6% a Alemanya i prop del 6,0% a Itàlia i a Espanya. A això s'afegeix un fort encariment de l'energia (pujada del 72% des del 2021), tot i que de magnitud força desigual entre països: fins al setembre del 2022, a França assoleix el 40%; a Alemanya, més del 60%, i a Espanya, gairebé el 70%, mentre que, a Itàlia, els preus gairebé s'han duplicat.⁸ Això implica que, el 2022, de mitjana, les llars han vist incrementada la factura anual de l'energia en gairebé 500 euros a França, uns 800 euros a Espanya, més de 1.000 euros a Alemanya i prop de 1.400 euros a Itàlia. D'aquesta manera, l'esforç de les famílies és ara notablement superior, i, a més a més, s'ha ampliat de manera significativa la divergència entre països: les famílies franceses continuen sent les que han de fer un esforç menor, ja que hi destinen, de mitjana, el 6,5% de la renda, mentre que, a Alemanya, hi dediquen gairebé el 9,0%; a Espanya, una mica més del 10%, i, a Itàlia, més del 12%.⁹

5. Vegeu Menyhért, B. (2022), «The effect of rising energy and consumer prices on household finances, poverty and social exclusion in the EU», Publications Office of the European Union, Luxemburg, doi:10.2760/418422, JRC130650.

6. Les variables de pobresa energètica de despesa utilitzades al segon gràfic corresponen a mesures de posició relativa de despesa de les llars, de manera que, segons els càlculs de la Comissió Europea, en augmentar els preus de manera força similar per a totes, la posició relativa entre elles no canvia gaire.

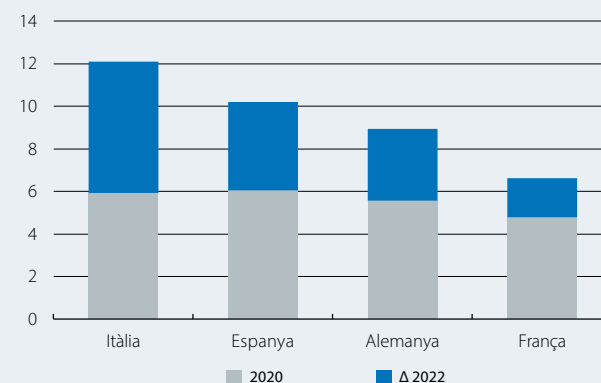
7. Per a aquesta simulació, obtenim de l'Enquesta de pressupostos familiars (HBS) publicada per Eurostat la composició de despesa per trams de renda el 2020 per a tots els països, llevat d'Itàlia, on utilitzem l'estadística homònima que publica la seva oficina d'estadística (ISTAT). Els indicadors de renda s'obtenen a través de l'Enquesta de renda i condicions de vida (ILC), també publicada per Eurostat, en tots els casos. Per estimar la despesa de les llars en energia utilitzem el component CP045 «Electricitat, gas i altres combustibles» de l'IPCH. Aquest component ja recull l'impacte general de les mesures públiques implementades per reduir la factura energètica (rebaixa de l'IVA, per exemple), tot i que no els ajuts específics per als col·lectius més desfavorits.

8. Aquestes divergències són degudes, entre altres motius, al patró de consum d'energia de cada país. Per exemple, Itàlia és el que més exposició té al gas, primera matèria que va arribar a multiplicar per 17 el preu: gairebé el 31% del consum directe d'energia correspon al gas, i més del 56% de la generació d'electricitat és mitjançant gas (el 22% i el 35% en la mitjana d'Europa, respectivament).

9. Aquestes estimacions mesuren el que costaria realitzar el mateix consum energètic que el 2020 (és a dir, no tenen en compte la possible reducció del consum).

Despesa en electricitat, gas i altres combustibles per països

(% de la renda de les famílies)

Font: CaixaBank Research, a partir de dades d'Eurostat i de l'ISTAT.

Aquestes estimacions mostren com, a tots els països, les llars han de dur a terme un major esforç en termes de renda per afrontar l'increment de la factura energètica. Les llars amb menys ingressos són les que tindran més problemes per pagar la factura energètica, de manera que és clau que els ajuts es focalitzin per arribar a totes aquestes llars amb dificultats. Aquests ajuts, així mateix, han d'anar acompanyats d'incentius per a l'estalvi energètic. En aquest sentit, els senyals de preu continuen sent un element essencial per ajustar al màxim la demanda i perquè les llars europees estalviïn energia en aquest cru hivern.

Rita Sánchez i Josep Mestres Mestres Domènech